

МНТЪ, ИНИМЪ ИЦІ ДИТЕРАТОРЪ.

№. 12.

СЪМБЪТЪ, 22. МАРЦІЙ.

1852.

Черчетъ рѣкономиче.

V.

(Брмаре.)

Дачія, ка о цсарь копиосъ де азрѣ ши де арцинтѣ стегесе, днкъ днаинте де веніреа Романіор, дн релъчизні коммерциалі кз църіле де престе Дънъре, Месія, Трачія, Махедонія, ши Гречія, прекъм се vede дін монетеле челе тълте гречешті де азрѣ ши де арцинтѣ, маї алес де ла Лисімахѣ карі се десконеpere маї пе тогъ зѣва дн пърділе Дачіей. — Прекъм дн Италия дн тѣмъзіле челе веки азрѣ ши арцинтѣ фъръ фърте рарі, аша ши дн Гречія. Пе тѣмъзіла лѣі Солоне (17 ані днаинте де Сервіѣ Тълліѣ) днкъ ера атѣт де пѣдін арцинт дн Гречія, днкѣт ачест леціслаторіѣ прецві ѡвеа пѣмаї ла 1 драхмъ, еаръ возл кіарѣ пѣмаї ла 5 драхте де арцинтѣ, ши драхта лѣі Солоне пѣ ера маї маре де а $\frac{1}{75}$ парте де лѣврѣ романъ. Даръ дапъ че гречій веніръ дн контактѣ кз Першіі, се вѣрсѣ азрѣ ши арцинтѣ Асіей несте Гречія.

Ла аниѣ Ромей 376 коста зн калѣ дн Гречія ла 300 драхте, де знде се vede къ пе атѣнчі гречій авеа арцинтѣ дн авѣндандѣ. — Рѣпортѣ азрѣлѣі кѣтрѣ арцинтѣ фѣссе ши дн Гречія ка ши дн Италия фърте маре ла днченѣт. Пе тѣмъзіла лѣі Еродотѣ десчѣнсе ла 1 : 13, адекъ пентрѣ знъ лѣврѣ де азрѣ се пѣтеа кѣлѣта 13 лѣвре де арцинт. Пе тѣмъзіла лѣі Платоне десчѣнсе ла 1 : 12, ши пе тѣмъзіла лѣі Александрѣ ла 1 : 10. Тотѣ аша ста ши пе тѣмъзіла лѣі Лисімахѣ, ши пе ал ресвеллѣлѣі карѣл азрѣ Романіи кз Етоліи пе ла аниѣ Ромей 565, прекъм се vede дін трактатѣла де паче днкеіатѣ днтре Романіи ши Етоліі: „Етоліи сѣ деа акѣтѣ дндатѣ проконсѣлѣлѣі Романѣ дін Ахаія 200 де таленте ехвоиче арцинтѣ кѣратѣ кѣм е чел

дін Агтіка; пентрѣ а треія парте, дакѣ вор воі, пот сѣ деа азрѣ, днсѣ знъ лѣврѣ де азрѣ пентрѣ зече лѣвре де арцинтѣ.*) Дін зѣва дн каре с'аѣ днкеіат пачеа дн кѣрсѣ де шассе ані сѣ пѣлѣтеаскѣ пе аниѣ кѣте 50 де таленте.“

Дн Трачія се лѣвра тѣнереле де азрѣ днкъ пе тѣмъзіла лѣі Філіппѣ Махедоніанѣл, ши пѣте маї днаинте. Дн Дачія пѣстрѣ штімѣ кѣ с'аѣ лѣвраг днкъ де Агатѣрсі пе тѣмъзіла лѣі Даріѣ. Афарѣ де ачестеа Дачія ста дн релъчизні пе-днтрѣрѣпте кз Трачія ши челелалте църі де престе Дънъре. Рѣпортѣзіле днтре азрѣ, арцинтѣ, арамъ ши днтре челелалте лѣкѣрѣі п'аѣ пѣтѣт сѣ фіе дѣверсе дн Дачія де рѣпортѣзіле маї сѣс індікате дн църіле де а дреапта Дънъріі. Ла веніреа Романіорѣ аѣ тревѣіт де печессе сѣ се пѣнѣ дн екіліврѣі кз рѣпортѣзіле дін челелалте провинде, Романе, кз пѣдѣнѣ дѣфферіндѣ. Дн тот модѣл де аѣ фостѣ чѣва дѣфферіндѣ, п'аѣ пѣтѣт сѣ фіе дерѣт дн фавѣреа църіі. Романіи аѣ контѣнѣват дн Дачія лѣвра-реа тѣнерелорѣ, прекъмѣ се vede дін інскрѣпчѣнѣле челе тълте ши дін зѣмеле карі се маї вѣдѣ ла Аврарія (пе Аппоіѣ) ши ла Ротѣія де тѣнте, пре-кѣм ши дін монетеле карі с'аѣ вѣтѣт кіарѣ дн Дачія. Кабінетѣла імперіал де ла Віена консерѣв ѡ фѣзѣмосъ коллектѣ де монете Романе вѣтѣте дн Дачія, дін карі се пѣте форма ѡ кронологіе днтреагѣ. Монетеле ачестеа поартѣ де ѡ парте імацінеа імперѣторіѣлѣі кз інскрѣпчѣнѣеа днтре-

*) Τῶν δέκα μᾶλλον ἀργυρίων, χρυσίου μᾶλλον δίδόντες. Polybius Hist. lib. XXII. cap. 15. — Десѣре таленте вом ворѣі маї дн зѣтѣ, де ачестѣ дагѣ днсетѣмъ кѣ зу талентѣ ехвоікѣ фѣчѣа 111 лѣвре Романе де арцинтѣ, 50 таленте фѣчѣа 5555 лѣвре Романе, ши пе 6 ані кѣте 50 таленте фѣчѣа 33333 лѣвре сѣѣ 8333 $\frac{1}{3}$ ока де арцинтѣ.

държ. де алт парте джсеттеле Дачіей: о мзіере кз о кычылъ дачікъ дн капѣ (целіа Дачіей) дїне дн дреанта стеагъа лецізні V., дн стънга ал лецізні XIII.; де а дреанта еї стъ о ачеръ кз кзпнъ дн чіокъ, де а стънга зп леѣ. Пе алтеле мзіереа дїне о савіе сгрѣмъвъ дн дреанта, дн стънга зп стеагъ кз літереле D. F. Dacia Felix; пе алтеле мзіереа е днкорънатъ кз о коронъ твррїтъ, шї дїне дн дреанта зп рамѣ, дн стънга зп сцентръ; днпрецізрѣ інскрпчїзнеа Provincia Dacia.

Траіанѣ дзпъ че імпіонърѣ Дачїа кз колонїї Romane, ашезѣ днгрънса дѣве лецізні спре а о апъра днкортра варварілорѣ де прїн прецізрѣ, ле-

IMP. CAES. DIVI. TRAIANI
PARTHICI. F. DIVI. NERVAE. NEP
TRAIAN. HADRIAN. AVG. PONT
MAXIMO. TRIB. POTEST. XVI. COS. III. P. P
AQVA. INDVCTA. COLON. DACIC. SARMIZ
PER. CN. PAPIRIVM. AELIANVM. LEGAT. EIVS.
PR. PR.

Ротънеште:

Имперьторїзлї Цесаре, фїіа дївллї Траіанѣ Партікъллї, непотъа дївллї Нерва, Траіанѣ Адрианѣ Августѣ мареллї Понтефіче, декоратѣ кз пзтереа де трїзпнѣ а шесеспрезечеа оаръ, Консэле де а треїа оаръ, Пърїнтеллї Патріей (с'аѣ пвсѣ ачестѣ монументѣ) фъкълдъсе аpledъкте ла колонїа Дачїкъ Сармїзеретъса прїн Клеїз Нанїрїѣ Еліанъ локѣдїїторїа лвї (имперьторїзлї) Пропреторїѣ.

(Аннал Romeї 885, де ла Хр. 132.)

Лецізнеа Романъ пе тїмпъа імперьторїлорѣ ера комїзъс дзпъ регълъ дїн 6000 мїлітарї педестрї, днпърдїдї дн 10 коордї саѣ баталїоне, шї дїн 600 къларї днпърдїдї дн 20 тврте де къте 30 іпшї. Фїе каре твртъ де къларї шї чентърїе де педестрї дншї авеа дъкторїї шї чентърїонїї сеї. Чел дїн твїѣ чентърїоне дн коорте се пзмїа Прїмїлїлѣ, песте коортеа днтреагъ ера трїзпнъл. Лецізнеа днпърдїгъ дн дѣве арїнї авеа дої префекдї де арїнї, шї дн канъа еї зп префектѣ де лецізне саѣ зп локѣдїїторїѣ ал Имперьторїзлї (Legatus Augusti.) — Дн Дачїа пз ера маї мълте де кътѣ дѣве атарї корпърї formidable спре апъ-

дїзнеа V. macedonїкъ, шї а XIII. цемїнъ (де кзпъ сеатъ зна дн Дачїа де сѣс шї алта дн Дачїа де жос) карї ера дестъле спре а апъра дїнъгъа днпре Тїсса шї днпре Прѣтѣ; афаръ де ачестеа ла Дзпъреа де жос маї ашезѣ днкъ о лецізне, I. Італїкъ, каре се днтїндеа шї песте Месїа. Пентрѣ адмїнїстрареа дърїї пвсе зп гзвернаторїѣ кз пзтере чїवलъ шї мїлітаръ. О маръзре фрѣтѣосъ каре с'аѣ стръпзртатѣ дїн Трансїлванїа ла Віена, шї се афлъ акъм днфїнтъ дн пъредїї вївлїоте-чїї імперїале, пе аѣ пзстратѣ пзмеле зпшї днпре ачестї гзвернаторї аї Дачїей де пе тїмпъа лвї Адрианѣ. Інскрпчїзнеа сзпъ аша:

рареа зпей провинде аша де днтїнсе, шї дн тотѣ імперїа Романѣ пз ера маї мълте де 30 пълъ ла 32, де мълте орї маї пздїне лецізні, ал кърорѣ персонарїѣ авїа се сзїа ла 200,000 леціонарї, ла карї дн тїмпѣ де ресвеллѣ се маї адъзъеа ла 200,000 де аксїїарї, песте тотѣ авїа ла 400,000 мїлітарї пентрѣ тотѣ імперїа Романѣ, де ла дешертеле Афрїчей пълъ ла Карпадї, шї де ла колъмпеле лвї Еркъле пълъ ла Езфрате. Дн зїа де асгъзї Австрїа каре, дзпъ днпърдїреа фъкътъ маї дн зршъ де Константїнѣ, авїа ар фї форматѣ о вїче-префектъръ Романъ, дїне сїпгъръ о арматъ маї маре, кълдѣ артеле веллїче кз ажторїзл пзлверей де фокъ шї ал пълъмъллї сьнт кз мълтѣ маї террївіале. — Романї стъпнїа апрѣне а дѣвеспрезечеа парте а контїнентеллї днтрегѣ кзпоскътѣ дн зїа де асгъзї, шї'а апъра кз 200,000 мїлітарї, спре апърареа лзтеї днтредї, дн днделесѣ рїгъросѣ, п'ар фї авгѣ тревзїндъ де маї мълдї де 2,400,000 мїлітарї пе апъ шї пе вскатѣ; асгъзї Езрона сїпгъръ дїне маї мълтѣ пзтере арматъ, кз тѣте кз еа авїа фаче а $\frac{1}{16}$ парте а контїнентеллї. Дїспропордїзнеа ачестеа е днфрїконатъ, шї пз се нѣте еспїка де кътѣ кз ршїнеа модернїлорѣ. Кълчї пз се пѣте зїче кз пе атзчї лзтеа ера маї пачїфїкъ. Се пгїе кз пзмаї де дѣве орї с'аѣ днкїсѣ темпъа лвї Іанъ ла Рома. Тѣтъ лв-

меа пероманъ ера диконтра Романлоръ, ши-ї дм-
пещя не днчетатъ. Кътъ тимпъ дпсъ цинъ спїрї-
тл націонал, нїмене пз птѣ съ-ї днвїнгъ. Inima
дн пептл Романъ, пз пмърл днвїнѣа. — Да-
къ модернї контїнъ аша, ва венї зн тимпъ кндъ
воръ фї тодї днартадї, ши къ тоте ачестеа пз

вор фаче нїчї о исправъ, де кътъ агътъ къ се воръ
рїна къ тотл, къчї пвлере ши плмвъ пз вор
птѣ тїнка.

Акътъ съ днчеркъмъ, съ ведемъ кътъ коста
о лецізне романъ не анъ.

6000 Леціонарї къ къте	12 Domіціанї de азрѣ,	факъ	72000 Domіц. de азрѣ	с.	144000	Флорентїнї de азрѣ,
60 Дзкторї	„ 24	„ „	1440	„ „	с. 2880	„ „
600 Къларї	„ 36	„ „	21600	„ „	с. 43200	„ „
20 Дзкторї	„ 72	„ „	1440	„ „	с. 2880	„ „
10 Прїмїнілї	„ 144	„ „	1440	„ „	с. 2880	„ „
10 Трївзнї	„ 360	„ „	3600	„ „	с. 7200	„ „
2 Префектї de арїнї	720	„ „	1440	„ „	с. 2880	„ „
1 Префект de лец.	1440	„ „	1440	„ „	с. 2880	„ „
620 de каї къ къте	15	„ „	9300	„ „	с. 18600	„ „
Пентръ спесе естраордїнарїе			1300	„ „	с. 2600	„ „

Спеселе пентръ дїнереа знеї лецізнї	не аннъ	115000	„ „	с. 230000	„ „
Пентръ дїнереа а 30 de лецізнї		3450000	„ „	6900000	„ „

Саъ дн арїнъ австриакъ дзпъ ръчїзнеа de астъзї 31,050,000 флорїндї de арїнтъ.

Мїлітарїї ера агнчї de дóзе орї маї вїне плътїдї de кътъ дн зїва de астъзї, къ тоте ача-
сте-а армата австриакъ костъ de треїорї маї тълтъ не аннъ. — Пентръ апърареа гловлзлї пмъптл-
лї днтрегъ Романїї н'ар фї келтвїтъ маї тълтъ de кътъ de патръ орї кътъ Австріа, адекъ камъ не
ла 400,000,000 Флорїндї de арїнтъ не аннъ.

Дн Dacia, ка провинцъ каре ста immediatъ снтъ имперьторїл, гъвернл чївл ера знїтъ къ чел мїлітарїѣ. Пропреторїл (дзпъ ръчїзнеа челоръ ладї Пропреторї дїн имперїѣ) птѣа съ аївъ не аннъ	4500 Domіц de азрѣ	с.	9000	Фл. de азрѣ.
Дрегъторїї свалтернї, афаръ de мїлітарї, ла	3000	„ „	с. 6000	„ „
Пентръ спесе естраордїнарїе птѣа съ казъ ла	4500	„ „	с. 9000	„ „ *)
Пентръ днтредїнереа челоръ 2 лецізнї	230000	„ „	с. 460000	„ „

Тоте спеселе пентръ гъвернл чївл ши мїлітарїѣ	242000	„ „	с. 484000	„ „
---	--------	-----	-----------	-----

Саъ дн арїнтъ австриакъ дзпъ ръчїзнеа de астъзї ла 2,178,000 Флорїндї de арїнтъ.

Дн адевъръ о сѣтмъ фóрте мїкъ, пентръ о
дваръ агътъ de mare, днгрън тимпъ кндъ азрл
ши арїнтл пз ера маї раръ de кътъ дн зїмеле
пóстре. Къ ачестъ сѣтмъ авїа се адмїнїстръ
астъзї зпа дїнтре челе патръ провинѣе але Dacieї.
Апої съ консїдеръмъ подзрїме de пїатръ песте
Дзпъре ши алте ржърї, дрмърїле, апедвктеле, теа-
треле, темплеле, вїле, ши алте їнстїтѣте de фо-
лосъ пвлїкъ, але къроръ рїне grandióсе се маї

вдѣ ши астъзї, ши не вомъ конвїнѣе деплїнъ, къ
дрегъторїї Романїї чївлї ши мїлітарї, дн паче ши
дн ресвеллъ, пз тїнка пїнеа дндешертъ. Мїлі-
тарїї дншїшї дн тимпъ de паче се окзїа къ фа-
череа дрмърїлоръ, а каселоръ пвлїче, ши къ ал-
те лъкрърї de фолосъ комънъ. Дзпъ че ешїа дїн
мїліцїѣ къпъта пмъптъ de ла статъ ши о сѣтмъ
de ванї сїре ашї птѣ днчепе економїа.

*) Дн декърсвл ачесторъ черчетърї вомъ аве о-
касізне de а жстїфіка ачесте сѣтме. Фло-
рентїнл de азрѣ саъ галїнл модернъ л'ам
пвсъ днгр'адїнѣ сїре скъртареа калкъллзлї,
de 1/2 Domіціанъ de азрѣ, къ тóтъ къ е чева
маї мїкъ.

А лфред de Мъссет.

Есте зн семп преа взн ши дмъзкъръторїѣ, къ
ам ажънс ка еар съ не окънлм дн лїнїште къ
шгїнїцеле ши къ літератъра. — Дн. Г. Сїон маї

днавзці лімба кь о традзцісіне. Длїї традзце зн мік поемѣ ал лїї „Alfred de Maccet.“ Нѣ е чева класік, дар е чева плъкѣт, — чел пѣдїн дѣпъ гвстѣл сензлѣлїї пострѣ. Е зн че поѣ шї дн літературѣ пострѣ; зн че каре емішкѣ спїрїтѣл а челїї каре чїтеїте шї ачелїї че се окзпѣ кь арта де а скріе. Фелїл ачеста де скріере, французїї дн кїамѣ de la haute poesie; е чева поѣ шї ла дѣпшїї. — Чееа че а фост Бірон ла енглезї, есте „Alfred de Maccet ла французїї. Ценїл, спїрїтѣл, арта канрїціоасѣ, свѣлімітатеа не-днорѣн-цівіле шї ориціналїтатеа ачестїї скріїторїѣ пот сѣ фїе о сорценте де стѣдїї дн літературѣ поѣ а тѣтѣрор попарелор че аѣ о літературѣ. Ел а креат шї а кроїт зн сістем поѣ де гїндїрї шї ле модѣл кь кѣтезареа чеа маї сѣмеандѣ. Канѣл лїї тревѣе сѣ фїе зн мѣнте шї ініма лїї зн велкан, кѣчї неана лїї антерне рѣжрї де спїрїт. Дар, сѣл карактерїш пої нѣ сїптем дн старе, кѣчї л аѣ карактерїсат Ламартїн, шї аста е дестѣл. —

Поемѣл Натѣна че а традзце Dn. Сїон е дн треї кѣтѣрї. Чел днтѣїѣ дїн 75 станде, чел ал доїлеа дїн 55 шї ал треїлеа дїн 14. Ної вом пѣ-вїка не чел днтѣїѣ ка де крїосїтате. Чї маї днтѣїѣ сѣ сїптем чева десїре традзчереа фѣкѣтѣ де Dn. Сїон.

Поетѣл пострѣ а фѣкѣт тот че іа фост прїн пѣ-тїндѣ ка сѣ репродѣкѣ елегандѣ, ідеїле шї змоа-реа азгорелїї; де ачееа вом лѣа сеата кь а фост стрїпторат, (пентрѣ ка сѣ факѣ Ротѣнлїї маї дн-дѣледївіле наївїтатеа шї ориціналїтатеа азгорел-лїї) сѣ днтревзїндѣзе днторсѣтѣрї де стїл греле, фрасе кончісе шї жокѣрї де кѣвїнте дн контра па-тѣрїї лімбеї поастрѣ. Кїар дн контра конвїнцїерї-лор сале а днтревзїндѣт кѣвїнте, каре сѣнт дн всѣл прорїї ал Молдовенїлор, шї поате не-днѣл-лесе де алдї ротѣїї; фредеѣ (ѣае), пѣсѣлїїк (червїкѣс), торокѣїнос (дондѣїнорїѣ), харав-нїк (гѣрѣачїѣ, вїчїѣ), сѣрѣїїѣ (мѣнашѣ сѣѣ ко-чїшї); аної галїїсїтї кѣ сѣтеле, шї дїмінѣтїве кѣ мїїле.

Н а т ѣ н а .

1.

Софаоа престе каре Хасан шедѣа кѣлкат
Ера де фелїѣ шї формѣ зн лѣкрѣ мїнѣнат.
Ера шї антернѣтѣ к'о пеле де зре лінс,
Че днсѣшї ел дн кодрѣ кь мѣна л'а фост прїнс.
Хасан не лѣнт' ачестеа преа новїл мїдїї шедѣа;
Ера гол ка шї Ева не кѣнд пѣкѣтѣеа.

2.

Дар че фелїѣ! гол! вор зїче! — рѣшїне нѣї ера?
Голѣд, дн тот кѣвѣнтѣл. — Дар кѣм аст фелїѣ
де ста?

Дар Домїнїле, мѣ сартѣ; веїл кь ерозл мѣѣ
Ера гол, кѣчї атѣнчеа ешїа дїн фредеѣ.
Шї еѣ вѣ рог, ертадїл; мѣл аст фелїѣ нѣ ва ста.
Хасан ал пострѣ дарѣ, ка мѣна гол ера.

3.

Гол кїар ка зн пѣрете, гол ка зн тѣлѣраш,
Гол ка о кѣвѣнтаре а кѣлї рїгораш.
Шїїѣ кь о чїтїгоаре акѣмѣ с'а рошїт.
Дар кѣм се фаче, Доамїѣ, кѣнд зїчет днсѣфршїт,
Кѣ пентѣл, нїчїорѣнѣл дїсѣ фоарте де плъкѣт?
Ан зїчѣ о пої ачестеа, де нѣ ле'ам фї вѣзѣт?

4.

Се сѣе мѣндра доамїѣ дн екіпацїлѣ сѣѣ;
Дн сѣфлѣ рокїа вѣнтѣл кѣнд трече зн пѣрѣѣ:
Се vede нїчїорѣнѣл, шї тодї атѣнчеа зїкѣ
Кѣ нѣлапї о мїнѣне кѣнд е нїчїорѣл мїкѣ.
Дар еѣ че нѣ шїїѣ мѣлте, нѣмї пот днкїпїї;
Кѣ зн амант образнїк ївїт нѣ поате фї.

5.

Шї че крїм' ар фї оаре де а сѣ апѣза
Мѣндрѣца кѣнд ївѣште шї кѣнд рѣкоаре преа?
Кѣт е де вїне отѣл гол знеорї а фї!
Мѣ креде, Домнїшоарѣ; кїар де мї аї вѣлїї
Те анї пѣвѣ'н апа старе, де аї фї кїтѣа а мѣа,
Шїїѣ к'аї дїна о леакѣ, — дар аї дїна д'авеа.

6.

Шї че ївѣште отѣл дн мѣндрѣїца са?
Аѣ рокїа? кѣмѣна? сеаѣ скарнїї чѣ ар пѣрта?
Сеаѣ о врїдеа де азр? о нѣ! нѣ, Доамїа мѣа;
Персоана Дгале е тот че мї ар пѣлчеа,
Парѣрадї е о артѣ, шї еѣ кѣнд те котѣат,
Атѣнчї нѣмаї ферїче сѣнт, кѣнд те ам десартат.

(Ва зрѣа.)